

Mgr Joanna Skrok

Tytuł: Rola konfliktu lojalności z rodzicami w trakcie rozwodu i separacji a zdrowie psychiczne młodzieży. Implikacje psychopedagogicznej pomocy młodzieży

Streszczenie

Niniejsza rozprawa doktorska podejmuje problematykę konfliktu lojalności wobec rodziców jako kluczowego mechanizmu patogenicznego wpływającego na zdrowie psychiczne młodzieży w sytuacji rozwodu lub separacji rodziców. Głównym celem badań było określenie charakteru i siły związku między konfliktem lojalności a wielowymiarowo pojmowanym zdrowiem psychicznym młodzieży (objawy depresyjne, dobrostan psychiczny, poczucie koherencji), z uwzględnieniem roli klimatu rodzinnego jako zmiennej mediującej oraz czynników różnicujących, takich jak płeć adolescenta i struktura rodziny.

W badaniu wzięło udział 401 adolescentów w wieku 12-18 lat, w tym 200 osób z rodzin doświadczających rozwodu lub separacji (grupa badana) oraz 201 osób z rodzin pełnych (grupa kontrolna). Wykorzystano zestaw standaryzowanych narzędzi psychometrycznych (CDI-2, PWBS, SOC-13, SPR-2, SOR) oraz dwa autorskie kwestionariusze: Kwestionariusz Lojalności Młodzieży w Rodzinie (KLMR) oraz polską adaptację Baker Strategy Questionnaire (BSQ). Dane poddano wieloetapowym analizom statystycznym w programach IBM SPSS Statistics 29.0 oraz IBM AMOS 29.0, obejmującym analizy opisowe i testowanie założeń, analizy korelacyjne Pearsona, hierarchiczne analizy regresji liniowej metodą wprowadzania oraz zaawansowane modelowanie równań strukturalnych z wykorzystaniem analizy ścieżek, gdzie efekty pośrednie (mediacyjne) były szacowane metodą bootstrappingu z 5000 próbkami losowymi.

Wyniki badań potwierdziły istotny negatywny wpływ konfliktu lojalności na wszystkie wymiary zdrowia psychicznego młodzieży, przy czym konflikt wobec matki wykazywał silniejsze oddziaływanie niż konflikt wobec ojca. Klimat rodzinny pełnił funkcję zmiennej mediującej, częściowo wyjaśniając mechanizm transmisji wpływu konfliktu lojalności na funkcjonowanie psychiczne adolescentów. Zidentyfikowano również istotne różnice płciowe, wskazujące na większą wrażliwość dziewcząt na

skutki konfliktu lojalności w porównaniu do chłopców oraz wyraźne zróżnicowanie doświadczeń młodzieży w zależności od struktury rodziny i etapu procesu rozwodowego.

Praktycznym efektem pracy jest opracowanie kompleksowego programu Trio-Diagnoza, obejmującego trzy wzajemnie powiązane filary: diagnozę (narzędzie PM-DZR), interwencje psychopedagogiczne oraz rekomendacje systemowe dla instytucji edukacyjnych, poradni psychologiczno-pedagogicznych, sądów rodzinnych i ośrodków pomocy społecznej. Program ten, osadzony w empirycznych ustaleniach badania własnego oraz współczesnych teoriach rozwoju, przywiązania i rezyliencji, stanowi gotowe do implementacji rozwiązanie wspierające młodzież doświadczającą konfliktu lojalności w sytuacji kryzysu rodzinnego.

Rozprawa wnosi istotny wkład teoretyczny do pedagogiki opiekuńczej, wychowawczej i społecznej poprzez wprowadzenie nowych kategorii pojęciowych (pedagogika mediacyjno-opiekuńcza, kompensacja transformacyjna, wrażliwość różnicowa, rezyliencja pedagogiczna) oraz empiryczne ugruntowanie roli szkoły jako drugiego klimatu ochronnego, który może skutecznie kompensować deficyty środowiska rodzinnego. Wyniki badań mają bezpośrednie implikacje dla polityki edukacyjnej i społecznej w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego młodzieży oraz systemowej organizacji wsparcia dla rodzin w kryzysie.

Słowa kluczowe: konflikt lojalności, zdrowie psychiczne młodzieży, rozwód rodziców, klimat rodzinny, pedagogika opiekuńcza, pedagogika wychowawcza, pedagogika społeczna, adolescencja, program Trio-Diagnoza, wsparcie psychopedagogiczne.